

Anton PERPAR
 Andrej UDOVČ

Kmetijske strokovne podlage za celostno prostorsko načrtovanje – pristop na primeru Mestne občine Koper

Kmetijstvo,
Kmetijska
 zemljišča,
Prostorsko
 načrtovanje,
Mestna občina
 Koper,
Slovenija

Agriculture,
Agricultural land,
Spatial planning,
Municipality
 of Koper,
Slovenia

Spremenjena zakonodaja s področja prostorskega načrtovanja v letu 2002 (Zakon o urejanju prostora – ZureP) je od kmetijskega in od vseh ostalih sektorjev v prostoru zahtevala smernice oziroma strokovne podlage za nadaljnje sektorsko usklajevanje v postopku priprave občinskega prostorskega načrta. V sklopu priprave prostorskega načrta za Mestno občino Koper so bile tako pripravljene strokovne podlage za kmetijstvo, temu pa je sledila še strategija razvoja kmetijstva in dopolnilnih dejavnosti. V prispevku je predstavljen postopek priprave, ki smo ga pri tem uporabili.

Changed legislation of spatial planning in 2002 in Slovenia (Act on Spatial Planning – ZureP) demanded from agriculture and other sectors, guidelines or professional basis for further sectoral adjustments in the procedure of preparing of municipality spatial plan. By preparing of spatial plan of Municipality of Koper therefore expert base for agriculture has been prepared, followed with the strategy for the future development of agriculture and supplementary activities in municipality. Our approach of preparing them is presented in the article.

1. Uvod

Potreba po prostorskem planiranju v kmetijstvu izvira iz dejstva, da kmetijstvo kot primarna gospodarska ter prostorsko oblikovna dejavnost povsod po svetu zavzema pretežen del prostora in je zaradi tega vedno pomemben predmet prostorsko načrtovalskih aktivnosti. Prostorsko načrtovanje v kmetijstvu ima lahko več pojavnih oblik. Te se na projektni ravni kažejo kot zelo pester nabor tehničnega in tehnološkega načrtovanja, od načrtov preurejanja pridelovalnega prostora, npr. preurejanja parcelacije in lastništva zemljišč, (pre)urejanje trajnih nasadov, terasiranja in podobne reliefne izboljšave, do urejanja odvodnje, namakanja in najrazličnejših zgradb, ki so potrebne v kmetijstvu. Urejanje podeželskega prostora, čeprav povezano s kmetijstvom in kmetijskimi zgradbami, težko uvrščamo med kmetijsko načrtovanje prostora, ker gre vendarle za metode, načine načrtovanja in nenazadnje znanja iz splošnega prostorskega in urbanističnega načrtovanja, kljub temu pa je tudi tu potrebno splošne metode prilagoditi posebnostim podeželskega prostora (Prosen s sod., 2005).

V letu 2002 je stopil v veljavo Zakon o urejanju prostora (ZureP, 2002) in opredelil nov pristop k prostorskemu načrtovanju v Sloveniji. Do največjih sprememb je prišlo v odnosu do sektorskega načrtovanja, saj je novi zakon zahteval od vseh sektorjev (vključno s kmetijskim) smernice oziroma strokovne podlage sektorja, ki se morajo potem uskladiti v postopkih prostorskega načrtovanja. V strokovnih osnovah posamezni nosilci urejanja prostora predstavijo svoje interese ter predlagajo njihovo vgraditev v prostorske plane. Do uveljavitve te nove prostorske zakonodaje v letu 2002 je bila v sektorju kmetijstva uveljavljena le uvrstitev kmetijskih zemljišč v I. in II. kategorijo, ki je predstavljala neke vrste obvezno izhodišče za vse prostorske plane v Sloveniji. I. območje kmetijskega zemljišča je predstavljalo tudi merilo za presojanje ustreznosti celovitih prostorskih planov in drugih prostorsko načrtovalnih aktov s stališča kmetijstva.

Ta poseben položaj, ki ga je imelo varstvo kmetijskih zemljišč v sistemu planiranja prostora, je izhajal iz 7. člena Zakona o ureja-

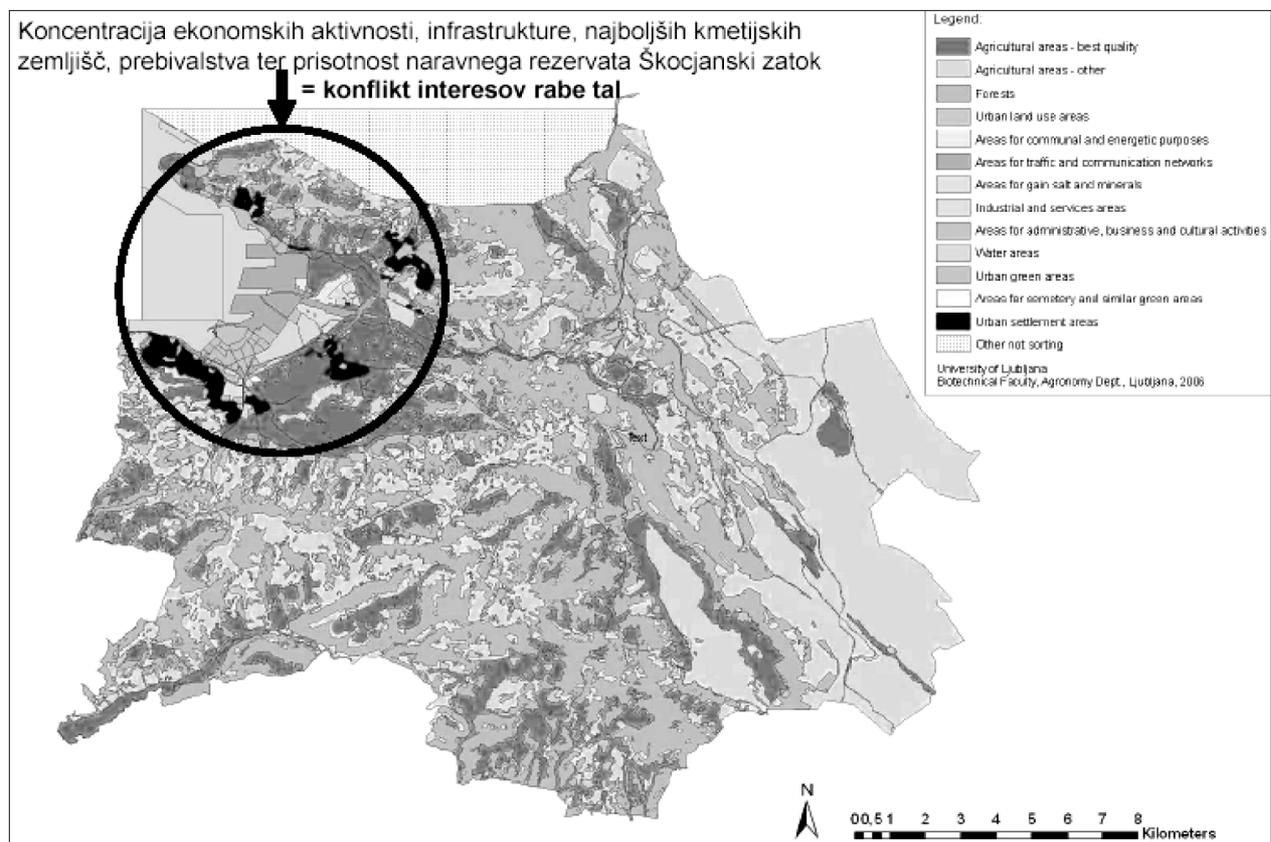
nju prostora (1984)^[1]. Ta zakon je bil sprejet v času močno poudarjenega varstva kmetijskih pridelovalnih zemljišč, saj je v tistem obdobju kazalo, da so potrebne resnično zelo ostre omejitve, če naj se zadrži do takrat za slovenske razmere sorazmerno obsežna pozidava kmetijskih zemljišč. Kljub temu analize tega obdobja (npr. Caf, 2005) kažejo, da je bilo največ sprememb namembnosti in izgube najboljših kmetijskih zemljišč prav v času njihovega največjega normativnega varovanja ^[2]. Po skoraj dveh desetletjih takega sistema prostorskega planiranja v Sloveniji se je zanj nabrala vrsta zamer ter kritik. Po sodbi posameznih prostorskih načrtovalcev, ki pa niso bile empirično potrjene, je sistem botroval razpršeni pozidavi mestnih obrobij. Ta naj bi bila pogubna tudi za sama kmetijska zemljišča prostora (Prosen s sod., 2005).

2. Kmetijstvo in raba prostora v MO Koper

Mestna občina Koper je ena najgosteje poseljenih slovenskih občin, saj gostota prebivalstva v občini znaša kar 155 prebival-

cev/km², kar precej presega slovensko povprečje (99 prebivalcev/km²). Dve tretjini prebivalstva občine živita na tretjini teritorija občine, in sicer v obalnem pasu, to je samemu mestu Koper z bližnjo okolico. Poleg prebivalstva so na tem prostoru pretežno skoncentrirane tudi ekonomske dejavnosti (industrija, turizem, Luka Koper, trgovski centri ipd.), pomembna infrastruktura (avtocesta, železnica), naravni rezervat Škocjanski zatok ter kmetijska zemljišča najboljše kakovosti. To seveda povzroča nemalo težav in nujnost usklajevanja interesov različnih sektorjev po prostoru. Prav iz tega razloga je načrtovanje, ki usklajuje interese različnih sektorjev v prostoru, zelo pomembno, saj le na ta način lahko zagotovimo smotrno rabo prostora in trajnostni razvoj območja.

Kmetijstvo je eden od uporabnikov prostora v MO Koper. Zanj so značilni zelo ugodni klimatski pogoji, ki omogočajo pridelavo zelo različnih kmetijskih pridelkov. Po drugi strani imamo na tem prostoru kmetijstvo, ki temelji pretežno na majhnih kmetijah in razdrobljenih zemljiščih, kjer je pogosto problematično tudi lastništvo. Medtem ko v priobalnem pasu najdemo najboljše potencial

Slika 1: Raba tal v MO Koper

kmetijskih zemljišč, je v podeželskem zaledju ta potencial slabši, posledično se tudi zaradi tega vse večji delež kmetijskih zemljišč tudi zarašča. Po podatkih popisa kmetijskih gospodarstev leta 2000 je bilo v MO Koper skupaj 1359 družinskih kmetij, kmetijstvo pa je predstavljalo edino dejavnost le 9,9 % kmetij. Povprečna velikost kmetijskega gospodarstva je znašala le 2,2 ha kmetijskih zemljišč v uporabi (KZU) na kmetijo. Večina teh malih kmetij se ne ukvarja zgolj s kmetijstvom, saj jim le-ta ne omogoča preživetja. Število živali, ki jih kmetje redijo, je majhno, v povprečju le 0,9 GVŽ/kmetijo, 47 % kmetij pa živali na kmetiji sploh nima več. V strukturi rabe kmetijskih zemljišč prevladujejo travniki in pašniki, ki predstavljajo 48 % vseh kmetijskih zemljišč. Pretežno so to ekstenzivni travniki. Visok delež kmetijskih zemljišč v MO Koper se zarašča (kar 16 %), kar je toliko, kolikor znaša delež vseh njiv in vrtov v občini. Ker je živine na območju vse manj, je nevarnost nadaljnega zaraščanja kmetijskih zemljišč, predvsem ekstenzivnih travnikov in pašnikov, velika. Vinogradi v strukturi kmetijskih zemljišč v občini predstavljajo 13 %, oljčni nasadi 5 %, sadovnjaki pa 2 % kmetijskih zemljišč. Pozidana zemljišča, trstičja in zamočvirjena zemljišča ter druga zemljišča in vode predstavljajo dobrih 8 % vseh zemljišč v občini.

Dolgoročni in srednjeročni družbeni plan občine Koper sta bila sprejeta leta 1986. V letu 1992 so bile sprejete obsežnejše spremembe in dopolnitve prostorskih sestavin, vključno z uskladitvijo z obveznimi republiški izhodišči, kasneje pa so bile spremembe oz. dopolnitve pripravljene za posamične posege v prostor, za katere so bili izdelani tudi prostorski izvedbeni načrti. V letu 2001 so bile sprejete spremembe in dopolnitve, ki so nastale zaradi digitalizacije dela prostorskih sestavin plana in spremembe obstoječe klasifikacije namenske rabe zemljišč. Ker se je z dolgoročnim planom določeno plansko obdobje že izteklo, predvsem pa zato, ker je po letu 1990 prišlo do pomembnih sprememb družbenih in gospodarskih razmer, ki vplivajo na urejanje prostora (npr. lastniške razmere, spremenjen položaj občine, tržno gospodarstvo ipd.) in nenazadnje zaradi novega položaja mesta in občine v samostojni državi, se je pokazala potreba po ponovnem ovrednotenju razvojnih potencialov prostora in uskladitvi novonastalih interesov v prostoru z namenom ustvariti kvalitetno življenjsko okolje.

Temeljna načela in cilji, ki so predstavljali osnovo za vrednotenje obstoječega stanja in oblikovanje ciljev ter zasnove prostorskega razvoja, so bili:

- zagotoviti skladnejši razvoj občine – zmanjševanje razlik med mestom in podeželjem, obalnim pasom in zaledjem,
- ohranjati identiteto območja – z upoštevanjem in varovanjem naravnih in kulturnih značilnosti ter s sanacijo, prenovo in razvojem krajinske, urbane in arhitekturne dediščine in drugih prostorskih potencialov,
- pospeševati razvoj dejavnosti, ki pomenijo optimizacijo potencialov regije ob hkratnem ohranjanju kvalitet okolja,
- zagotoviti uravnotežen razvoj dejavnosti v prostoru z ustvarjanjem takih prostorskih struktur, ki omogočajo kvalitetno, bivalno okolje,
- zagotoviti racionalnejšo rabo prostora oz. zemljišč, kar dosežemo z:
 - usmerjanjem gradnje na proste površine znotraj ureditvenih območij naselij (pred odpiranjem novih območij za gradnjo),
 - prenovo ter ustrezno spremembo namembnosti obstoječega stavbnega fonda in de-gradiranih območij,
 - prerazporeditvijo dejavnosti v prostoru,
 - s sistematičnim načrtovanjem rabe površin (fleksibilna, večnamenska zasnova rabe zemljišč),
 - zagotoviti boljšo prometno povezanost oz. dostopnost znotraj območja občine in regije ter s sosednjimi regijami,
 - zagotoviti enakomernejši in prostorsko uravnotežen razvoj prometnih omrežij ter infrastrukturna in komunalna ureditev območja.

V sklopu priprave teh novih prostorskih dokumentov se je MO Koper odločila pripraviti tudi kmetijske strokovne podlage ter strategijo razvoja kmetijstva in dopolnilnih dejavnosti kot dolgoročni planski dokument, kot strokovno osnovo za prihodnji razvoj in kot sektorski plan v širšem sklopu prostorskega planiranja.

3. Metodološki pristop

Priprava strokovnih podlag za kmetijstvo ter nadalje priprava strategije razvoja kmetijstva in dopolnilnih dejavnosti v MO Koper je potekala v več fazah (slika 2) od leta 2003 do 2005, pri čemer so bili uporabljeni različni metodološki pristopi.

3.1 Analize stanja kmetijstva v MO Koper

Analiza stanja kmetijstva je bila narejena na podlagi statističnih podatkov, predvsem podatkov iz popisa kmetijskih gospodarstev ter popisa vrtnarstva v letu 2000. Proučili smo strukturo kmetijske proizvodnje, rabo tal, demografsko sliko v občini ter značilnosti delovne sile na kmetijskih gospodarstvih, značilnosti kmetijskega proizvodnega prostora (prostorsko lokacijo dejavnosti, izvedene kmetijske zemljiške operacije ipd.). Nekatere značilnosti so bile tudi kartografsko prikazane. Pri tem smo uporabili programsko orodje arc info.

3.2 Analize prostorskih danosti za potrebe kmetijstva

Ena temeljnih osnov za kmetijsko pridelavo so kmetijska zemljišča. Ta se po tipu tal, in s tem povezano kakovostjo, med seboj razlikujejo. Potencial tal smo prikazali s pedološko karto. Na podlagi pedološke karte (na osnovi atributnih podatkov pedoloških profilov: tekstura, struktura, konzistenca, volumska gostota ipd.) so bile v nadaljevanju za vsak posamezen tip z modeliranjem po metodi Finnen in Hanniver (1994) izračunane hidrološke lastnosti tal (celokupna in rastlinam dostopna voda). Ta je pomembna za odločitve, kakšne vrste pridelava je na posameznih tleh najprimernejša. Na podlagi teh informacij je bilo območje občine razdeljeno na tri tipe območij po primernosti za kmetijstvo: območja, zelo primerna za kmetijstvo, območja, primerna za kmetijstvo ter območja, pogojno primerna za kmetijstvo. Območja so bila tudi kartografsko prikazana. Kartografsko je bila prikazana tudi dejanska raba tal v MO Koper, pri čemer smo uporabili digitalne podatke iz baze Raba tal, ki jo ureja Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano. S prekrivanjem različnih kartografskih prikazov smo prišli do opredelitve različnih tipov območij. Območja značilnih kmetijskih proizvodnih usmeritev so kartirali lokalni kmetijski strokovnjaki, končna karta, ki vključuje še druge vsebine, pa je bila pripravljena na podlagi različnih informacij na topografski podlagi.

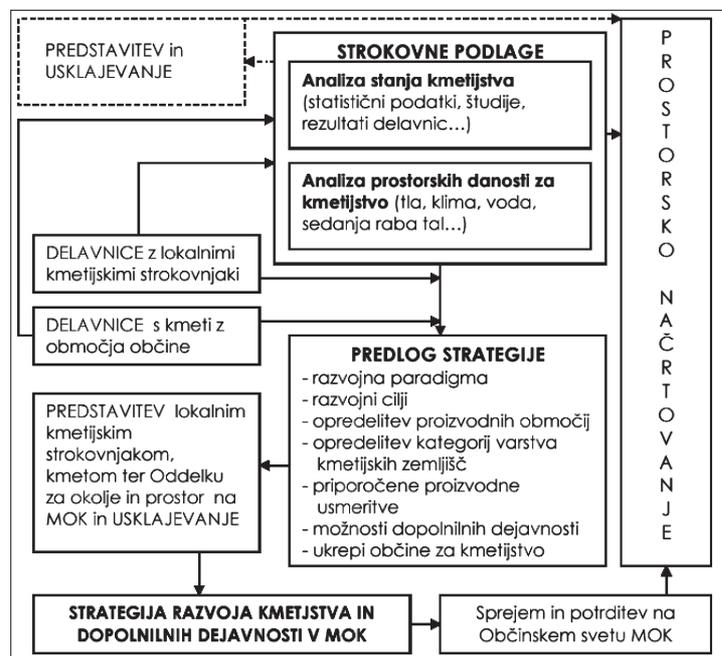
3.3 Modelni izračuni gospodarnosti

Modelni izračuni gospodarnosti so bili narejeni z namenom ekonomske ocene donosnosti

posameznih tipov kmetijske proizvodnje. S pomočjo simulacij na modelnih kmetijah so prikazana pokritja [3] in dohodek za posamezne proizvodne usmeritve, za katere je bil izračunan tudi indeks gospodarske moči (IGM)[4], ki kaže stopnjo doseganja paritetnega dohodka.

3.4 Delavnice z lokalnimi kmetijskimi strokovnjaki in kmeti

Delavnice pomenijo obliko demokratičnega vključevanja lokalnih strokovnjakov in kmetov z območja občine v pripravo strateških dokumentov. Predstavljajo obliko skupnega razmišljanja o prihodnosti, o ciljih razvoja in o ukrepih, s katerimi je te cilje mogoče doseči, saj prebivalci lahko neposredno izrazijo svoje pobude in vizije razvoja ter opozorijo na probleme. Z lokalnimi kmetijskimi strokovnjaki smo na delavnicah analizirali stanje kmetijstva v občini na podlagi SWOT analize, analizirali prostorsko razmestitev kmetijskih dejavnosti ter opredelili območja značilnih proizvodnih usmeritev. Tudi za kmete z območja smo organizirali več delavnic, in sicer na štirih lokacijah v občini, na vsaki lokaciji pa sta bili organizirani po dve delavnici. To je tudi kmetom omogočilo, da so izrazili svoje težave, predloge in načrte za prihodnji razvoj kmetijstva na območju. Pri

Slika 2: Priprava kmetijskih strokovnih podlag in strategije razvoja kmetijstva in dopolnilnih dejavnosti v MO Koper (v primeru, da bi se pripravljale le strokovne podlage, bi postopek potekal tako, kot je označeno črtkano).

tem smo uporabili različne metode skupinske dinamike.

3.5 Opredelitev treh tipov območij glede na kategorijo varstva kmetijskih zemljišč

Za trajnostni razvoj je pomembna tudi smotrna raba naravnih virov, kamor (kot nepovratni vir v primeru izgube) sodijo tudi kmetijska zemljišča. Pri prostorskem načrtovanju je s tega vidika varstvu najboljših kmetijskih zemljišč potrebno nameniti veliko pozornost, zato je prostorskemu načrtovalcu takšna informacija zelo pomembna. Metodologija za opredelitev tipov območij glede na kategorijo varstva kmetijskih zemljišč je bila razvita na podlagi zasnove kmetijskih območij v konceptu prostorskega razvoja MO Ljubljana (Mlakar in sod., 2001), še dodatno pa dodelana ravno na primeru MO Koper. Opredeljena so bila:

- **območja varovanja kmetijskih zemljišč največje ustreznosti:** to so območja najvišje stopnje primernosti za kmetijsko pridelavo brez omejitev s stališča ranljivosti okolja. Zaradi tega so ta zemljišča deležna največje stopnje varstva. V teh območjih poteka intenzivna kmetijska pridelava, vendar se izvajanje dejavnosti ne glede na to ravna po splošnih načelih dobre kmetijske prakse in varstva okolja in virov. V teh območjih so možne vse vrste agrarnih operacij in ukrepov, kot so komasacije, regulacije, hidromelioracije in namakanje.
- **območja varovanja kmetijskih zemljišč:** to so območja zmerne ustreznosti za kmetijsko pridelavo zaradi slabših naravnih možnosti za kmetijsko pridelavo (manjša izkazana stopnja primernosti – slabša tla) ali zaradi omejevalnih dejavnikov (velika stopnja ranljivosti – območja varstva vodnih virov). Ne glede na to so ta kmetijska zemljišča deležna visoke stopnje varstva. Kmetijstvo na teh območjih ostaja pomembna dejavnost, izraženi pa so tudi drugi interesi, kot so: ohranjanje značaja krajine, dediščinski interes, ohranjanje poseljenosti, rekreacija, izkoriščanje drugih naravnih virov (pitna voda). Mešanje rab in dejavnosti je v takih območjih bolj očitno in dopustno kot v prvem območju.
- **območja možne menjave rab:** to so manjša območja, ki bi jih bilo možno zaradi majhne ustreznosti za kmetijsko pridelavo (slabša tla, ostanki zemljišč znotraj urbanih območij, onesnažena zemljišča v bližini prometnic ipd.) prepustiti »nepri-

marnim« rabam oziroma jih prepustiti drugim rabam zaradi drugih izkazanih varovalnih interesov (npr. zaščitni vegetacijski pasovi, rekreacijska območja).

3.6 Kartografski prikazi stanja v prostoru

Kartografsko, pretežno z uporabo programskega orodja arc info, so bile prikazane različne situacije v prostoru:

- pedološka karta MO Koper,
- opredelitev treh tipov območij po primernosti za kmetijstvo,
- opredelitev I. in II. kategorije kmetijskih zemljišč,
- raba tal v MO Koper in prostorska razporeditev posameznih kategorij kmetijskih zemljišč (njive, vinogradi, zemljišča v zaraščanju ipd.) – na podlagi baze Raba tal, ki jo oskrbuje Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano,
- območja značilnih kmetijskih proizvodnih usmeritev – priporočene najprimernejše (ne obvezujoče) proizvodne usmeritve so bile opredeljene na podlagi naravnih, prostorskih in družbenih danosti in omejitev ter kartiranj, ki so jih pripravili lokalni kmetijski strokovnjaki (svetovalci Kmetijske svetovalne službe in strokovnjaki iz podjetij Vina Koper ter Agrarie). Za posamezna območja so bila pripravljena tudi priporočila.

3.7 Priprava strategije razvoja kmetijstva in dopolnilnih dejavnosti v MOK

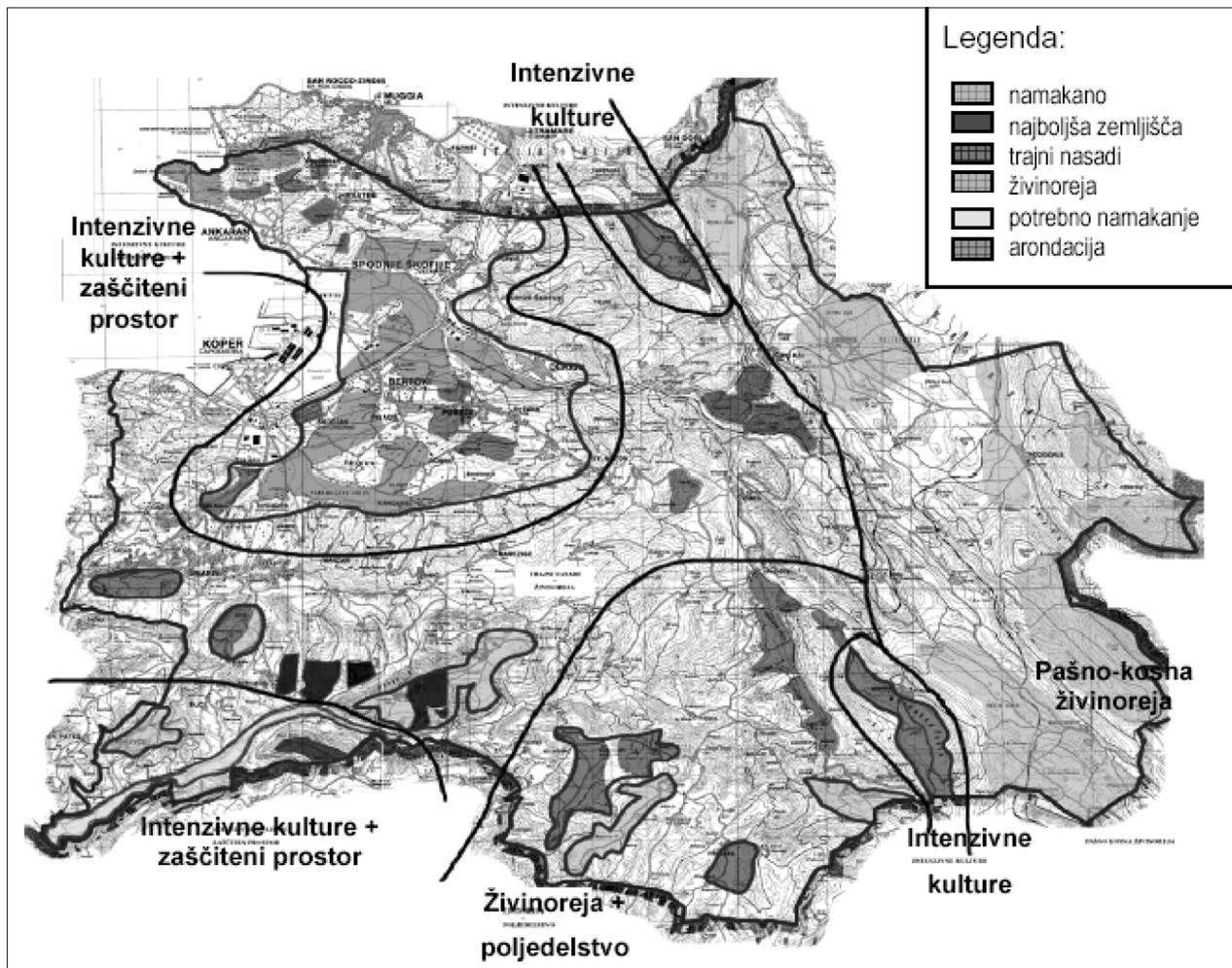
V primeru MO Koper je priprava strategije razvoja kmetijstva in dopolnilnih dejavnosti sovpadala s pripravo kmetijskih strokovnih podlag za potrebe prostorskega načrtovanja, kar je prispevalo k temu, da niso bile obdelane le naravne danosti za potrebe kmetijstva ter prostorski vidiki kmetijske pridelave, temveč je v tem sklopu potekala tudi razprava o prihodnjem razvoju in potrebah ter načrtih, ki se nenazadnje odražajo tudi v prostoru. Na podlagi strokovnih podlag ter izsledkov delavnic je strokovna ekipa izdelala predlog »Strategije razvoja kmetijstva in dopolnilnih dejavnosti v MO Koper«. Ta je bil nato usklajen s strokovnimi službami, ki delujejo na področju kmetijstva na območju MO Koper ter Oddelkom za okolje in prostor MO Koper in bil končno sprejet na 26. seji Občinskega sveta MO Koper v maju 2005.

4. Končni predlogi za nadaljnji razvoj kmetijstva

Strokovne podlage za kmetijstvo, ki so bile rezultat prve faze, vključujejo predvsem analizo stanja kmetijstva v občini, naravne danosti za kmetijstvo, vrednostno opredelitev kakovosti kmetijskih zemljišč za kmetijstvo in njihov pomen za nadaljnji razvoj kmetijstva, kar predstavlja prostorskemu načrtovalcu pomembno informacijo v nadaljnjih postopkih usklajevanja interesov v postopkih prostorskega načrtovanja. Strokovne osnove so bile v primeru MO Koper v nadaljevanju nadgrajene še s pripravo strategije razvoja kmetijstva in dopolnilnih dejavnosti v občini, kar je dodatno pripomoglo k razjasnitvi vizij in načrtov razvoja na področju kmetijstva. Razvojni vidiki kmetijstva se namreč odražajo tudi v prostoru.

Izhodišča za oblikovanje nove razvojne paradigme in ciljev kmetijstva v MO Koper so predstavljali: večnamenska vloga kmetijstva, prevzem Skupne kmetijske politike (CAP) in prost pretok blaga na evropskem trgu ter pomen kmetijstva v občini za oblikovanje krajinske podobe mestnega zaledja ter vizije kmetijskih strokovnjakov in kmetov (pridobljeni na delavnicah) z območja občine. Novo razvojno paradigmo, ki se glasi: »Kmetijstvo v MO Koper naj v čim večji meri prispeva k oblikovanju in vzdrževanju kvalitetne kulturne krajine in k ohranitvi poseljenosti tudi v najbolj odmaknjenih predelih občine, da ostane celoten prostor gospodarsko aktiven in bo lahko služil pokrivanju gospodarskih, kulturnih in rekreativnih potreb prebivalstva MO Koper«, naj bi dosegli z naslednjimi razvojnimi cilji:

- vzdrževanje in oblikovanje kulturne krajine,
- ohranitev poseljenosti,
- ohranitev kmetijske proizvodnje,
- zagotavljanje primernega dohodka za kmetije,

Slika 3: Značilna kmetijska proizvodna območja v MO Koper

- ohranjanje tradicionalnih pasem domačih živali.

V nadaljevanju je bil prostor občine razdeljen na območja s prednostmi za posamezne proizvodne usmeritve, in sicer:

- območje, primerno za gojenje intenzivnih kultur (zelenjadarstvo in vrtnarstvo) na prostem in v zaščitenem prostoru – zemljišča najboljše kakovosti, z razpoložljivimi vodnimi viri za namakanje in zgrajenimi namakalnimi sistemi, dobra infrastrukturna opremljenost, neposredna bližina prodajnih trgov (Koper, Trst),
- območje, primerno za gojenje intenzivnih kultur (zelenjadarstvo) na prostem – zemljišča najboljše kakovosti, z razpoložljivimi vodnimi viri za namakanje in izvedenimi zložbami zemljišč,
- območje, primerno za sadjarstvo in vinogradništvo ter pašno-kosno živinorejo – zemljišča srednje kakovosti na razgibanem terenu z nekaterimi absolutnimi sadjarskimi in vinogradniškimi legami,
- območje, primerno za poljedelstvo in intenzivno živinorejo – zemljišča srednje kakovosti v ravninah z opravljenimi arondacijami ter
- območje, primerno za pašništvo in pašno-kosno živinorejo – zemljišča slabše kakovosti in območja pod močnim pritiskom opuščanja pridelave in posledično zaraščanja.

Opredeljena je bila tudi projekcija razvoja kmetijstva in agrarne strukture na podlagi sedanjih trendov ter možen razvoj dopolnilnih dejavnosti. Tudi to so vsebine, ki jih je potrebno predvideti v postopkih prostorskega načrtovanja, saj tako razvoj kmetij kot uvajanja npr. turistične dejavnosti na kmetiji zahteva ustrezne prostorske pogoje. Z neustreznim zgoščevanjem poselitve v vaških naseljih po zgledih iz urbanega okolja namreč kmetijam lahko precej otežimo, če ne celo onemogočimo njihov nadaljnji razvoj in obstoj.

5. Sklep

Za optimalno, trajnostno naravnano in z drugimi sektorji usklajeno rabo prostora ter varovanje naravnih virov bo v prihodnje potrebno namenjati več pozornosti upoštevanju interesov kmetijstva pri prostorskem načrtovanju. Kmetijstvo mora v procesu prostorskega

načrtovanja uveljavljati svoje interese in predlagati oziroma zahtevati prostorske rešitve, ki to omogočajo. Hkrati je potrebno razviti oziroma dodelati metodologijo načrtovanja v samem kmetijstvu. Doslej je kmetijski sektor svoje interese ščitil le s kategorizacijo kmetijskih zemljišč (I. in II. območje – temelji le na pedoloških in strukturnih lastnostih, ne vključuje pa drugih pomembnih informacij), kar pa prostorskemu načrtovalcu ne nudi dovolj informacij. Kmetijstvo se bo moralo temu prilagoditi z ustrezno metodologije priprave strokovnih podlag ali smernic, ki jih bo sektor posredoval prostorskemu načrtovalcu, moralo pa bo ta sistem tudi normativno umestiti v obstoječo zakonodajo. Pristop k pripravi kmetijskih strokovnih podlag za prostorski načrt MO Koper in strategija, ki je temu sledila, predstavlja možno obliko pristopa, ki pa jo še nadalje razvijamo in nadgrajujemo. Tudi v MO Koper bodo do sedaj pripravljene strokovne podlage za kmetijstvo še dopolnjene, saj je MO Koper ena od študij primera v mednarodnem projektu PLUREL [5], ki se izvaja v sklopu 6. okvirnega programa EU.

Asist. mag. Anton Perpar, Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo, Katedra za agrarno ekonomiko, ruralno sociologijo in razvoj podeželja
E-pošta: anton.perpar@bf.uni-lj.si
Doc. dr. Andrej Udovč, Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo, Katedra za agrarno ekonomiko, ruralno sociologijo in razvoj podeželja
E-pošta: andrej.udovc@bf.uni-lj.si

Opombe

- [1] 7. člen tega zakona določa: »Zemljišča, ki so v skladu s predpisi o kmetijskih zemljiščih temelj proizvodnje hrane v SR Sloveniji, so trajno namenjena za kmetijsko proizvodnjo. Njihova namenska raba se ob upoštevanju pogojev iz prejšnjega člena lahko izjemoma spremeni le, če je v skladu z zakonom zagotovljena usposobitev drugih zemljišč za kmetijsko proizvodnjo vsaj v enakem obsegu.
- [2] Analiza širjenja pozidanih zemljišč v Ljubljanski urbani regiji v obdobju od 1951 do 2002 (Caf, 2005) je na primer pokazala, da je bilo v obdobju od 1951 do 1975 dobrih 78 % vseh pozidav umeščene na najboljše kmetijska zemljišča. Kljub predpisom o varstvu najboljših kmetijskih zemljišč pred spremembo namembnosti pa se je v obdobju od 1985 do 2002 ta delež zmanjšal le na 72 %.
- [3] Pokritje dobimo tako, da od vrednosti proizvodnje (prihodki) odštejemo vrednost spremenljivih stroškov. Ekonomski izračuni temeljijo na podatkih iz Kataloga kalkulacij za načrtovanje gospodarjenja na kmetijah v Sloveniji iz l. 2001, v izračune so bile vključene tudi vse podpore in subvencije, ki so bile v veljavi v aprilu leta 2001. Predvideno je bilo, da so kmetje vključeni v sistem davka na dodano

vrednost s pravico do pavšalnega povračila. Pri izračunih so bile upoštevane v katalogu predvidene srednje stopnje intenzivnosti proizvodnje in srednje cenovne ravni.

- [4] IGM=1 pomeni, da kmet doseže enak dohodek, kakor je povprečni letni bruto osebni dohodek delavca v gospodarstvu s primerljivo stopnjo izobrazbe. Ta je po podatkih iz aprila leta 2001 znašal 1.565.357 SIT.
- [5] PLUREL - Peri-urban Land Use Relationships - Strategies and Sustainability Assessment Tools for Urban - Rural Linkages

Viri in literatura:

Caf, A. 2005. Analiza širjenja pozidanih zemljišč v Ljubljanski urbani regiji v obdobju 1951–2002. Seminarska naloga. Ljubljana, Biotehniška fakulteta: 31 str.

Mlakar, A in sod. 2001. Zasnova prostorskega razvoja. Prostorski plan MO Ljubljana. Gradivo za razpravo. Ljubljana, Mestna občina Ljubljana

Prosen, A., Marušič I., Udovč A., Perpar A., Mivšek E., Hudoklin J., Kosmatin Fras M., Vugrin M., Bovha D. 2005. Vrednotenje normativnega sistema varovanja kmetijskih zemljišč in opredelitev novih možnih javnih modelov. Končno poročilo. Ljubljana. UL, Fakulteta za gradbeništvo in geodezijo – Katedra za prostorsko planiranje: 183 s.

Udovč, A., Perpar A., Ruprecht J. 2003. Strateške usmeritve razvoja kmetijstva, gozdarstva in dopolnilnih dejavnosti na območju Mestne občine Koper. Ljubljana. UL, Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo, Katedra za agrarno ekonomiko, ruralno sociologijo in razvoj podeželja: 45 s.

Udovč, A., Perpar A. 2005. Strategija razvoja kmetijstva v Mestni občini Koper. Ljubljana. UL, Biotehniška fakulteta, Oddelek za agronomijo, Katedra za agrarno ekonomiko, ruralno sociologijo in razvoj podeželja: 32 s.

Zakon o prostorskem načrtovanju – ZPNačrt. 2007. UL RS 33/2007

Zakon o urejanju prostora – ZureP. 2002. UL RS 110/2002

Zakon o urejanju prostora. 1984. UL SRS 18/1984